

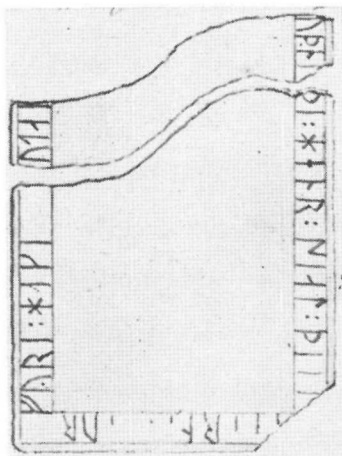

Fig. 41. G 43. Havdhems kyrka.
Efter teckning av C. G. Hifeling.

djupa, likaväl utnötte på flere ställen». v. Friesen: »Ristytan mycket vitt-rad och gropig. Endast få runor kunna fullt säkert läsas.»

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

... u[p·]n[ape] : henar : [sial] : b[ip] ... -- ri ... - [t]ur ... [f]yri :

hi ... ta- ...

»... Gud nåde hennes själ. Bedjen ... för henne ...»

Till läsningen: Av **l u** finns endast nedre delen. Det föregående **k** och **2 p** äro helt borta. **3 n** är den enda runa av följande ord, som finns i behåll. 7–10 **henar** tydligt; djupt huggna runor.

Linnæus (1741): ... **up·nape : henr : sial : bip ... iarnoptu ri fyri hene ...** — Hifeling (1799): ... **up n-pi : henr : sial : p--- ... ---rn ... -ur fyri : haki ... uta- ...** — C. Säve (1844): ... **up n-pi : henar : sial : p ... r-o ... ur ... fyri : : kier ... sta ...**

44. Havdhems kyrka.

Litteratur: L 1781, S 154. N. J. Ekdahl, Resa till Gotland 1826 (ATA), s. 11.

N. J. Ekdahl omnämner i sin reseberättelse år 1826 en gravhäll i Havdhems kyrka, som icke är känd genom någon annan källa: »På en grafsten i kyrkan. runorna i en cirkel:

+ **akopk : liat : kira ... nabu : þan : sum : bipin : furir : imiana : itin : balir : - ni : runa : atbik : botuiþi : -uli :** »

»... lät göra ... Den som beder för ... Pater noster ... Botvid ...»

L 1781 återger Ekdahls läsning. S 154 hänvisar till L 1781; Säve har icke återfunnit stenen. Den har också förgäves sökts av v. Friesen 1922 och av Wessén 1945 och 1961.

Inskriften har tydligen varit rätt svårläst. Ekdahls text har sannolikt flera fel, vilka omöjliggöra en sammanhängande tolkning.

Inskriften har innehållit en uppmaning att bedja Pater noster för den dödes själ. Jfr ovan G 35.

Om namnet *Botviþr* Botvid se G 64.

45. Almungs, Havdhems sn. Nu i Statens Historiska Museum.

Pl. 86.

Litteratur: VHA Akad:s protokoll 15/4 1873 (ATA); SHM Inventarium nr 4945; G. Stephens, Old Northern Runie Monuments 3 (1884), s. 256; H. Hildebrand i Månadsbladet 1890, s. 128 f.; B. Salin, De nordiska guldbrakteaterna (i: ATS 14: 2, 1895), s. 18, 50, 102; S. Bugge i Norges Indskrifter med de ældre Runer 1, s. 100 (1892), 173 (1894), jfr tillägg (av M. Olsen) 3, s. 229 (1923); S. Bugge i Aarbøger 1905, s. 201, 324; O. v. Friesen, Anteckningar 1934 (UUB); B. Nerman, Die Völkerwanderungszeit Gotlands (1935), s. 63; W. Krause, Runeninschriften im älteren Futhark (1937), s. 469 Anm.; S. B. F. Jansson, Gotlands runinskrifter (i: Boken om Gotland 1, 1945), s. 144.

Äldre avbildningar: O. Sörling, teckning (i Salin a. a. s. 18 fig. 33, s. 50 fig. 63); foto ATA (Nerman a. a. Taf. 31 fig. 334).

Guldbrakteat, funnen år 1873 i en åker till gården Almungs. Den inlöstes för 15 riksdaler till Statens Historiska Museum, där den har inv.-nr 4945.

I Stephens förteckning över brakteater med runinskrift har den nr 86.

Brakteaten är försedd med fastlödd kantring och ögla. Diameter 29 mm, vikt 5,6 gram, guldhalt 92 %. Almungs-brakteaten tillhör en gotländsk typ av brakteater, med den å dessa vanliga framställningen: ett människohuvud över ett djur, båda vända mot vänster. Djuret är i livlig rörelse, med benen sträckta framåt och bakåt, och v. bakbenet högt uppkastat. Djurets öga är djupt graverat och tydligt, mandelformat; över huvudet finns en hästskoformig figur, som väl skall föreställa två horn. T. v. om mannens ansikte och hjälm skymtar en runinskrift. Den präglade bilden är omgiven av en ring med månskärelignande instämplingar, innanför den pärlbandliknande kantringen. Fastän guldets är ganska tjockt, är prägeln tydlig på baksidan.

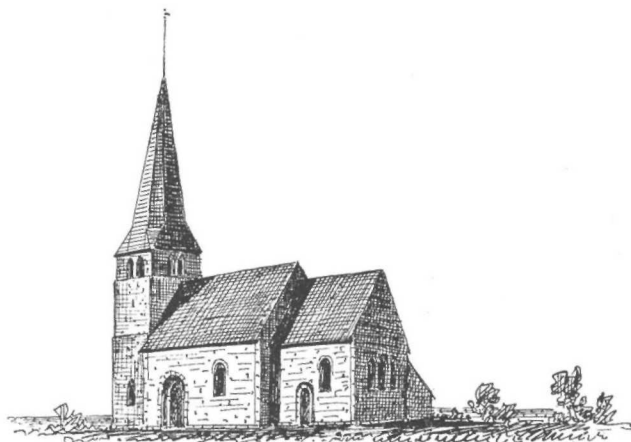
Brakteaten är ganska nött. Särskilt gäller detta om runorna. De ha uppenbarligen haft en svagare prägling än figurernas konturlinjer. Den första runan torde ha stått omedelbart t. v. om djurets kraftiga horn. Den är emellertid mycket svag och kan numera knappast säkert identifieras. De följande äro bättre synliga.

Inskrift:

1M1
I eu I

Första runan kan möjligen ha varit ett M e, men v. delen är i så fall nedsliten och numera knappast synlig. Därefter följer en binderuna eu. Därefter ett tydligt I.

Förebild har säkerligen varit en inskrift av samma typ som på brakteaterna G 85 och G 89, samt vidare Ö. Ryftes, Fole sn (Salin 1895, fig. 36), Slite, Othems sn (Stephens nr 45) och Burge, Dalhems sn (Stephens nr 45 b). Om tolkningen se nedan G 85.

Eke kyrka.

Carl Linnæus har icke stannat i Eke, på vägen mellan Rone och Grötlingbo, den 7 juli 1741. I hans handskrivna resedagbok (*Iter Gotlandicum*, s. 344) har han antecknat: »Ansenliga Engar och löfrika lundar woro omkring Eke kyrka, annex till Rone, then wi lemnade bredewid oss på högra handen $\frac{1}{2}$ mihl ifrån Rone.»

C. G. Hilfeling 1799 (F m 57: 6), s. 41: »Inga Märkvärdigheter funnos där, utom det själfva orten var ganska behagelig, med mycket Löfskog i ängarna och bördiga åkrar.»

N. J. Ekdahl 1826 (ATA): »Den 6 juli besökte jag Eke kyrka hvarest ej var något antikt.»

Också kyrkoinventariet 1830 uppger, att inga runstenar finnas i Eke.

J. H. Wallman har emellertid från sitt besök 1830 antecknat, att runor funnos målade på ett par ställen i kyrkan. Dessa finnas sedan upptagna hos Liljegren (L 1912 och 1913) och hos Säve (S 162 och 163). P. A. Säve har år 1864 iakttagit, att runor funnos ristade i västra portalen.

De båda runstenarna G 46 och G 47 kommo i dagen under kyrkans reparation år 1916. De förvaras nu i Gotlands Fornsal i Visby.

46. Eke kyrka. Nu i Gotlands Fornsal.

Pl. 26, 27.

Litteratur: C. W. Pettersson, skrivelser till Riksantikvarien den $\frac{6}{8}$ 1916 och den $\frac{27}{3}$ 1917 (ATA); J. W. Hamner till Riksantikvarien den $\frac{25}{8}$ 1923 (ATA); J. Roosval till Riksantikvarien den $\frac{7}{9}$ 1923 (ATA); E. Hellgren till Riksantikvarien den $\frac{21}{12}$ 1924 (ATA); J. Roosval, Medeltida konst i Gotlands Fornsal (1925, 2 uppl. 1928), s. 18 (nr 35); O. v. Friesen, Anteckningar 1923 (UUB).

Äldre avbildningar: C. W. Pettersson, teckning 1917 (i brev till Riksantikvarien $\frac{27}{3}$ 1917, ATA); A. Edle foto (ATA).

Gravhäll, funnen vid kyrkans reparation år 1916. Riksantikvariens kontrollant vid arbetena C. W. Pettersson i Visby meddelade i brev den 6 aug. 1916: »... i skeppets södra portal en sandsten lagd till tröskel, stående på kant ... Jag lät försiktigt blotta den undre delen och fotograferade den, några flisor med runor har jag tillvaratagit, öfre delen är anfrätt af mossa och lafvar samt sliten i öfre kant, runorna der något otydliga, men kan nog vid närmare granskning tydas. Stenen har ditlagts före kyrkans byggande som kan hänföras till 1200-talet.» Och i rapporten till Riksantikvarien om arbetena i Eke kyrka år 1916 ($\frac{27}{3}$ 1917, ATA): »Af byggm. Nils Pettersson uppmärksamgjord på en på kant stående tröskelsten i skeppets södra portal,